

# **Profecia *versus* apologia: les repetides apologies de Pau contrastades amb el *lòguion* de Jesús de Lc 12,11-12 i 21,14-15**

Josep RIUS-CAMPS

Durant el llarg procés judicial al qual Pau fou sotmès entre Jerusalem i Cesarea es destaquen tres grans apologies. Els termes grecs ἀπολογία – ἀπολογέομαι, «defensa – defensar-se» que les encapçalen fan referència al fet que Pau es veié forçat a pronunciar la seva pròpia defensa en tres situacions ben diferents.

La primera apologia (Ac 22,1-21) la va pronunciar en arameu i l'adreçà al poble d'Israel (πρὸς τὸν λαόν, 21,39), dempeus sobre els esglaons que hi havia entre l'esplanada del Temple i la torre Antònia. En l'encapçalament empra per primer cop aquest terme: «Germans i pares, escolteu de mi la defensa que ara us presento» (τῆς πρὸς ὑμᾶς νυνὶ ἀπολογίας, 22,1). En un principi, Pau s'havia guanyat la benevolència de l'auditori parlant en arameu. Tota la força de la seva defensa la fa recolzar en el seu passat viscut a Jerusalem com a deixeble del gran mestre de la Llei Gamaliel i en el zel que manifestà per la Torà fent agafar i ficar a la presó els qui creien en Jesús. Pau, però, no pogué finalitzar-la, car l'interromperen a crits demanant la seva mort precisament quan els revelà que, en tornar a Jerusalem després de la seva conversió en el camí de Damasc i mentre es trobava pregant en el Temple, havia tingut una aparició de Jesús que l'instava a sortir de pressa de Jerusalem, car no acceptarien el seu testimoniatge, i a anar-se'n als pagans (22,18.21). La primera apologia acabà així amb un fracàs sonor.

La segona apologia (24,10-21), un cop ja l'havien traslladat a Cesarea i era custodiat en el Pretori d'Herodes, Pau la va pronunciar en presència del

governador romà Fèlix «adoptant una actitud divina»:<sup>1</sup> «Que des de fa molts anys exerceixes com a jutge just per a la nació aquesta, saber-ho, m'encoratja a pronunciar la meua pròpia defensa (τὰ περὶ ἑμαυτοῦ ἀπολογοῦμαι)» (24,10). En aquesta segona defensa no fa cap referència a la seva conversió, al contrari, intenta rebatre els càrrecs formulats per l'advocat Tertul de ser un revoltós, capítost de la secta dels nazireus. Tampoc ara no tingué gaire èxit. Fèlix ajornà la causa, atès que estava ben informat sobre el Camí i volia examinar el cas amb tots els detalls (24,22). Després d'alguns esporàdics contactes amb ell, acompanyat de la seva muller Drusilla, que era jueva, i atemorit en sentir-lo parlar del judici imminent, l'avià dient-li: «Quan hi hagi una ocasió favorable, et faré venir» (24,24-25). En l'entretemps el succeí Fest. Aquest féu portar Pau al tribunal, on es repetiren les acusacions de rigor i «Pau es defensava dient (τοῦ Παύλου ἀπολογομένου) que ni contra la Llei dels jueus ni contra el Temple ni contra Cèsar no havia comès cap ofensa» (25,8).

La tercera apologia (26,1-23) la pronunciarà Pau davant el rei Agripa, acompanyat de la seva muller Verònica. Fest informa el rei Agripa sobre el cas de Pau. Li conta que, «quan vaig pujar a Jerosòlima, em van presentar una querella els summes sacerdots i els ancians dels jueus reclamant contra ell (Pau) un procés judiciari» i que ell els havia respost que «els romans no tenen per costum de deixar a mercè de ningú cap home exposant-lo a la perdició, abans que l'acusat no s'hagi acarat amb els acusadors, ans bé tingui oportunitat d'elaborar la defensa d'allò de què l'inculpen (τόπον τε ἀπολογίας λάβοι περὶ τοῦ ἐγκλήματος)» (25,15-16). Li explica que invità els acusadors a desplaçar-se a Cesarea i que féu comparèixer Pau davant el tribunal. En adonar-se que les acusacions contra ell «feien referència a la seva pròpia religió..., perplex sobre la manera d'esbrinar-ho, l'instava si estaria disposat a anar a Jerosòlima i allí ser jutjat sobre aquestes qüestions» (25,17-20). En aquest moment, Pau, preveient que li prepararien una nova emboscada i el matarien si pujava a Jerusalem, va apel·lar al Cèsar de Roma i demanà que fos custodiat amb vista a la decisió de l'August (25,21).

L'endemà, un cop Agripa i Verònica hagueren entrat a l'Audiència, Fest ordenà que fos portat Pau. Fest esmentà de nou al rei tots els passos que havia donat i l'invità a intervenir en l'interrogatori a fi de tenir matèria per a escriure al Cèsar. Aleshores Agripa s'adreçà a Pau: «T'és permès de parlar en descàrrec teu» (26,1). Aleshores Pau, estenent la mà començà la seva defensa (ἀπελογεῖτο) dient: «De tots els càrrecs de què sóc inculpat pels

1. Variant conservada en una de les notes marginals de la versió siro-harcleana provinents molt probablement d'un còdex del mateix tipus que el Còdex Beza (llacunar aquí).

jueus, rei Agripa, em considero completament feliç de poder-me defensar (ἀπολογεῖσθαι) davant teu avui...» (26,2). La tercera i darrera defensa de Pau ve a ser un calc de la primera i de les reaccions contràries que produí en els seus oients. Al terme de l'interrogatori Agripa respongué: «Es podria deixar lliure del tot l'home aquest, si no fos que ha apel·lat en ferm al Cèsar» (26,32). Apel·lant al Cèsar Pau es desdium de la seva resolució inicial de pujar a Jerusalem, quan li constava que era designi diví que anés directament a Roma, i ara, forçat pel repetit insuccés que ha experimentat, no ha tingut més remei que afrontar l'anada a Roma mancat de llibertat i exposant-se a un nou fiasco.

Quan Teòfil va poder comprovar la inutilitat de les tres apologies de Pau davant el poble d'Israel, davant Fest i finalment davant el rei Agripa, i quan li van quedar profundament marcades en la ment les repetides expressions emprades per Pau per a preparar la seva defensa, de ben segur que es recordà del seriós advertiment que Lluç havia posat en boca de Jesús referent a l'apologia en el primer volum. Es tracta d'un *lòguion* que Lluç comparteix amb Marc i Mateu, però que, pel seu compte, ha desdoblant i, a més, canviant l'expressió marcana, desautoritza expressament la utilització de l'apologia quan els deixebles siguin duts a les sinagogues i hagin de comparèixer davant els dirigents i les autoritats. Vegem en paral·lel el *lòguion* marcà, la versió que Lluç anticipà en un context anterior i la que transcriu en el context paral·lel al de Marc (cito segons el Còdex Beza):

Mc 13,11	Lc 12,11-12	Lc 21,14-15
<p>Quan us portin (a les sinagogues i als Consells jueus, cf. v. 9) per entregar-vos, no us preocupeu per endavant per allò de què parlareu; al contrari, el que us sigui donat en aquell moment precís, ¡d'allò parleu-ne! Perquè no sereu vosaltres els qui parlareu, sinó l'Esperit Sant.</p>	<p>Quan us duguin a les sinagogues i davant els dirigents i les autoritats no us preocupeu per endavant de com us defensareu (ἀπολογηθήσθε) o pel que direu:  perquè el Sant Esperit us ensenyarà, en aquell moment precís, el que calgui dir.</p>	<p>Fiqueu-vos, doncs, en els vos- tres cors:  no us exerciteu prèviament per defensar-vos (ἀπολογηθῆναι),  perquè jo us donaré una parla i una saviesa  que no podran resistir cap ni un dels vostres opo- nents.</p>

Com es pot observar, Lluç no solament ha fet una rèplica del *lòguion* marcà en un context diferent, sinó que l'ha desdoblant en el context corres-

ponent en forma de paràfrasi. En ambdues ocasions ha cregut convenient de precisar la construcció marcana, «no us preocupeu per endavant per allò de què parlareu», una expressió que connota que han de cessar en el seu intent,<sup>2</sup> remarcant amb el verb ἀπολογέομαι, «defensar-se, preparar la pròpia defensa», que en la deliberació prèvia al moment de parlar no s'han de preocupar per «defensar-se»: «no us preocupeu per endavant de com us defensareu (πῶς ἀπολογήσῃσθε) / no us exerciteu prèviament per defensar-vos (ἀπολογηθῆναι)».

La remarca que per partida doble Lluç ha fet en el primer volum, l'ha fet deliberadament preveient que quan Teòfil llegís en el segon volum les reiterades apologies de Pau es recordés que Jesús ho havia desaconsellat. En el primer volum, quan descrigué el procés de Jesús davant el Sanedrí, en presència del governador Pilat i d'Herodes, aquest no féu ús en absolut de l'apologia. Davant el Sanedrí, a la pregunta inquisitorial de si ell era el Messies, respongué escaridament: «Si us ho dic, no us ho creureu pas; si us faig preguntes, no em contestareu pas ni em deixareu anar» (Lc 22,67-68). A la mateixa pregunta formulada per Pilat, contestà de manera ambigua, amb una certa reserva: «Tu ho dius» (23,3). Finalment, a les moltes preguntes que li féu Herodes, «ell no li respongué ni un mot» (23,9).

En el segon volum, en canvi, en dues ocasions Lluç ha fet una referència explícita a la segona part del *lòguion* de Jesús, «perquè jo us donaré una parla i una saviesa que no podran resistir cap ni un dels vostres oponents» (Lc 21,15). Primerament, fa referència al terme del discurs pronunciat per Pere, «omplert d'Esperit Sant», davant «els dirigents i els ancians i escribes a Jerusalem» (Ac 4,5.8); aquests «en veure l'home dempeus al costat d'ells, el tolit des del si de la seva mare) que havia quedat guarit, no tenien res a fer ni a replicar» (4,14, en cursiva l'afegitó de D05). Més endavant, quan relata les discussions que entaularen amb Esteve els membres de les sinagogues hel·lenistes, comprova (sobretot segons la versió del Còdex Beza, en cursiva) que «aquests tals (els adversaris d'Esteve) eren incapaços de fer front a la saviesa que feia estada en ell i a l'Esperit Sant amb què parlava, car eren rebutats per ell amb tota valentia» (Ac 7,10 D05) i afegeix encara que «essent incapaços d'afrontar la veritat, subornaren aleshores uns homes que diguessin...» (7,11 D05). Teòfil tenia, doncs, suficients elements de judici, tant a partir dels dos *lòguia* posats per Lluç en boca de Jesús com a partir del testimoni dels apòstols i en particular d'Esteve, presentat com el deixeble ideal, per inferir que profecia i apologia són incompatibles. La

2. μή προεμμνάτε, present d'imperatiu, Bauer, s.v. μή A III 3b.

incompatibilitat està en el fet que si hom es defensa ell mateix, Jesús o l'Esperit Sant no tenen ja res a dir-hi i, a la inversa, si hom no fa cas dels advertiments de l'Esperit Sant, en els moments crítics es trobarà orfe i desemparat i haurà de recórrer a l'apologia. Tot i que Lluc no empra el mot Paràclit en el sentit de Defensor, com fa exclusivament Joan,<sup>3</sup> empra sovint en el segon volum el terme *καράκλησις*, «encoratjament, exhortació, consolació»<sup>4</sup> referit a l'Esperit Sant, a Bernabé i a Judes i Siles, tots ells profetes, com també, en determinades ocasions, el verb *παρακαλέω*, en el sentit d'«encoratjar, exhortar o consolar».<sup>5</sup>

Arribats a aquest punt, s'imposen unes preguntes: Per què Pau s'ha vist abocat a fer ús reiteradament de l'apologia? Com és que no es fa cap menció de l'Esperit Sant durant aquest llarg procés? Les respostes a aquestes preguntes, Teòfil —i per tant també nosaltres— les ha pogudes inferir de la manera com Pau ha portat la missió des del moment en què l'Esperit Sant els envià, a Bernabé i a ell, a la missió als pagans (Ac 13,2.4). Teòfil ha pogut resseguir les diverses fases de la missió i adonar-se que, a partir de la ruptura de Pau amb Bernabé amb motiu de l'evangelista Marc (15,36-39), Pau ha quedat, en bona part, no assistit del paper profètic que l'Esperit Sant havia assignat a Bernabé (la companyia del profeta Siles no el suplirà), mentre que a ell li havia encomanat el de mestre. A partir d'aquest moment, Teòfil podrà comprovar com la presència del grup «nosaltres», la intervenció directa de Jesús i del seu Esperit i la interposició per obra de l'un o l'altre d'una sèrie d'obstacles intentaran reconduir la missió.

Tres són els procediments utilitzats per Lluc: positiu l'un, la presència o absència del grup «nosaltres», negatiu l'altre, la interposició d'obstacles, i molt personal un tercer, la intervenció directa del Senyor Jesús o de l'Esperit Sant.

## 1. OBSTACLES I IMPEDIMENTS

Per ordre d'aparició, començarem ressenyant breument els diferents *obstacles* que s'interposaren en el camí de Pau.

1. El primer es presenta en el moment en què Pau i els seus acompanyants, després de travessar Síria i Cilícia (15,41) i d'arribar a Derbe i Lis-

3. Jn 14,16.26; 15,26; 16,7; 1Jn 2,1.

4. Ac 4,36; 9,31; 13,15; 15,31.

5. Ac 11,23.26; 14,22; 15,23; 16,40; 20,12; 27,33.34; 28,14.

tra, les dues darreres ciutats que ell i Bernabé havien evangelitzat en la primera fase de la missió (cf. 14,20-21), «travessaren la regió de Frígia i de Galàcia havent estat impeditos (κωλυθέντες) pel Sant Esperit d'exposar la paraula *de Déu a ningú a l'Àsia*» (16,6, en cursiva el plus de D05).

2. El segon obstacle es presenta tot seguit: «Quan arribaren als confins de Mísia *volien* anar a Bitínia, i l'Esperit de Jesús no els ho permeté (οὐκ εἶασεν αὐτούς). Havent travessat Mísia arribaren a Tròada» (16,7-8, en cursiva els canvis més remarcables de D05).

3. Del tercer obstacle tan sols hi ha constància en un incís parentètic del Còdex Beza (en cursiva): «Els encarregats d'acomboiar Pau el dugueren fins a Atenes. (*Passà de llarg Tessàlia, car havia estat impedit (εκωλύθη) de predicar-los la paraula*)» (17,15 D05).

4. Tenim constància encara, si bé igualment tan sols en el Còdex Beza, d'un nou possible impediment que Pau esquivarà fent cridar a Milet els ancians de l'Església d'Efes: «Pau tenia decidit de passar de llarg davant d'Efes *no fos cas que se li presentés algun impediment (κατάσχεσίς τις)* a Àsia. En efecte, s'esforçava de cara al dia de Pentecosta per ser a Jerosòlima» (20,16 D05). El text alexandrí motiva diversament el fet de passar de llarg davant d'Efes: «Per no perdre temps a Àsia, car tenia pressa —si li era possible— per ser a Jerosòlima el dia de Pentecosta» (20,16 TA).

5. És molt indicatiu que, en el terme del segon volum, una vegada Pau ja hagi donat la raó a l'Esperit Sant, Lluc clogui la seva obra amb un adverb, ἀκωλύτως, «sense cap mena d'obstacle».

## 2. INTERVENCIONS DIRECTES DE JESÚS O DE L'ESPERIT SANT

Diverses són les *intervencions directes* de Jesús o del seu Esperit al llarg de la missió:

1. La primera tingué lloc a Jerusalem quan Pau hi tornà, després de la seva incipient conversió: «Mentre em trobava pregant en el Temple vaig sofrir una alienació; el vaig veure que em deia: “Afanya't i surt de pressa de Jerusalem, ja que no acceptaran aquest meu testimoni!”» I després que Pau repliqués, afegí: «Vés, que jo cap a nacions llunyanes et faig partir» (Ac 22, 18-21).

2. La segona l'experimentà al terme de la segona fase de la missió a Corint, en un moment de nit fosca: «El Senyor (Jesús) digué en una visió a Pau, *de nit*: “Deixa de tenir por, però continua parlant i no callis, perquè jo sóc amb tu i ningú no t'atacarà per fer-te mal, ja que tinc un poble nombros en aquesta ciutat”» (18,9-10, en cursiva la precisió de D05).

3. La tercera intervenció divina és sorprenent. La comunitat d'Efes li demana amb insistència que resti amb ells per més temps, però Pau no hi accedeix. L'excusa que els dóna tan sols consta en el Còdex Beza (en cursiva): «*Cal (δεῖ) absolutament que jo el proper dia de festa el celebri a Jerosòlima; tornaré a vosaltres quan Déu ho vulgui*» (18,21 D05). S'acomiadà d'ells i salpà d'Efes. L'excusa conservada pel Còdex Beza mostra la plena convicció de Pau que «cal absolutament» —és voluntat de Déu— que pugui a Jerosòlima per les festes de Pasqua a fi de celebrar-la amb l'Església creient; la frase següent supedita la tornada a Efes al fet que li consti que sigui voluntat de Déu (encara es recorda que inicialment el Sant Esperit i l'Esperit de Jesús li ho impediren: vegeu 16,6-7).<sup>6</sup>

4. La quarta, conservada també únicament pel Còdex Beza, tingué lloc al començament de la tercera fase de la missió i anà a càrrec de l'Esperit: «*Per bé que Pau volia d'acord amb el seu desig anar a Jerosòlima, l'Esperit li digué que retornés a Àsia*» (19,1 D05). La tornada de Pau a Efes ha estat fruit d'una transacció: a fi de dissuadir-lo del seu propòsit d'anar novament a Jerosòlima, aquesta vegada per lliurar-hi la gran col·lecta, l'Esperit l'inspira a obrir, ara sí, un nou camp de missió a la província d'Àsia. El text alexandrí silencia altra vegada aquest nou suggeriment de l'Esperit i dóna a entendre que comença aquí una nova secció: «*Succeí que, mentre Apol·lo era a Corint, Pau, després de travessar les parts superiors, arribà a Efes*» (19,1 TA). Pau hi restà durant dos anys, fins que tots els qui habitaven a Àsia hagueren sentit les paraules del Senyor, jueus i grecs (19,10).

5. Una vegada ja hagué fundat l'Església d'Efes, Pau resolgué aleshores en el seu esperit travessar Macedònia i Acaia, i anar a Jerosòlima, dient: «*Després d'haver-hi anat em cal (δεῖ) també veure Roma*» (19,21). Per primera vegada ens assabentem que a Pau li constava que, segons el designi diví, la meta de la missió havia de ser la capital de l'Imperi.

6. Pau passà encara un temps breu a Àsia (19,22), quan es produí l'avalot dels argenters. Un cop hagué cessat l'avalot, sortí cap a Macedònia (20,1). Després de recórrer totes aquelles regions, arribà a Hèl·lada (20,2). «*Quan hagué passat allí tres mesos i, com que una conjura havia estat ordida contra ell pels jueus, volgué embarcar-se cap a Síria. Però l'Esperit li digué que se'n tornés per Macedònia*» (20,3 D05). El text alexandrí silencia aquest nou suggeriment de l'Esperit i parla d'un complot tramat contra Pau quan anava a salpar cap a Síria: «*Havent-se informat que els jueus li havien ordit una conjura quan anava a embarcar-se cap a Síria, decidí de tornar per Macedònia*» (20,3 TA).

6. Vegeu *supra* A 1-2.

7. Un cop a Macedònia, en comptes de seguir la via Egnatia en direcció cap a Roma, Pau prendrà la direcció oposada i anirà a Filipis; d'allí salparà cap a Tròada (20,5-6). En arribar a Milet, Pau fa venir els ancians de l'Església d'Efes i els manifesta que els seus plans i els de l'Esperit no anaven pel mateix camí: «I ara, jo sóc aquí, lligat pel meu esperit (personal) pujant a Jerosòlima, si bé no sóc coneixedor del que m'ha ocorregut allí, solament que el Sant Esperit en cada ciutat em testimonia dient que presó i tribulacions *resten per a mi* a Jerosòlima. Però jo no faig cas de ningú ni considero la meua pròpia vida com preciosa...» (20,22-23 D05). El Còdex Beza presenta moltes variants respecte al text alexandrí, la més notable de la qual, és la manera com aquest últim tempera la dita de Pau: «Però jo no dono cap valor a la meua vida...»

8. A partir d'aquest moment l'Esperit Sant canviarà de tàctica. Com que només li ha fet cas materialment, li parlarà per boca de les comunitats profètiques que li sortiran a l'encontre durant la llarga travessia que el conduirà a Jerosòlima. El primer advertiment l'hi fan alguns membres de la comunitat de Tir: «Alguns, però, repetien a Pau, moguts per l'Esperit, que desistís de pujar a Jerosòlima» (21,4 d5). El text alexandrí parla ja de «entrar a Jerusalem».

9. El segon advertiment tindrà lloc a Cesarea, en el si de la comunitat de Felip, l'evangelista, un dels Set, «que tenia quatre filles verges que profetitzaven. Com que nosaltres ens hi vam quedar força dies, davallà de la regió de Judea cert individu, un profeta de nom Àgab. Havent ascendit on érem nosaltres, prengué el cenyidor de Pau, es lligà els peus i les mans i digué: "Això diu l'Esperit Sant: L'individu a qui pertany aquest cenyidor, així el lligaran a Jerusalem *uns* (els, TA) jueus i el lliuraran a mans dels pagans". Tan bon punt sentírem això, ens posàrem a suplicar nosaltres i els del lloc a Pau que desistís de fer la seva entrada a Jerusalem» (21,8-12). Pau no en va fer cas, i prosseguí el seu viatge.

10. Un cop ja a Jerusalem i després que la primera defensa de Pau davant la multitud enfurismada hagués fet fallida, Jesús s'apareix a Pau de nit per reconfortar-lo i indicar-li de nou que la meta de la missió és Roma, i no Jerusalem: «Coratge, Pau!, car de la mateixa manera que vas testimoniar de paraula el que feia referència a mi a Jerusalem,<sup>7</sup> així et cal (δῆϊ) també a Roma donar testimoniatge» (23,11).

11. Lentament Pau va prenent consciència de la gran marrada que havia fet fer a la missió en supeditar l'anada a Roma al lliurament de la gran col·lecta a Jerusalem. Un cop es troba de nou a Cesarea, ara però pre-

7. Vegeu *supra* B 1.



soner, i el governador Fest li proposa de pujar amb ell a Jerosòlima per ser-hi jutjat, es desdiu del seu propòsit i aplanà el camí cap a Roma: «Em mantinc ferm davant el tribunal del Cèsar, on cal (δεῖ) que jo sigui jutjat» (25,10; vegeu 25,20-21.25).

12. Finalment, enmig de la gran tempesta que s'ha interposat en la travessia cap a Roma, Pau anima el passatge dient-los que aquella nit se li havia presentat un àngel de Déu dient: «No temis, Pau, davant Cèsar cal (δεῖ) que tu compareguis, i heus aquí que Déu t'ha concedit la vida de tots els qui naveguen amb tu» (27,24).

### 3. PRESENCIA/ABSÈNCIA DEL GRUP «NOSALTRES»

Pel que fa al grup «nosaltres», ens cenyirem als moments més rellevants.

1. La primera aparició, atestada tan sols pel Còdex Beza, fou a Antioquia de Síria, en ocasió de la constitució de la primera església «cristiana»: «*Mentre nosaltres estàvem reunits plegats* (συνεστραμμένων δὲ ἡμῶν), un d'ells de nom Àgab parlà, vaticinant per mitjà de l'Esperit...» (Ac 11,28 D05).

2. La segona menció, conservada tan sols pel Còdex Beza, és indirecta: «Des de Perga (els del cercle de Pau, 13,13) continuaren travessant i arribaren a Antioquia de Pisídia, i havent entrat a la sinagoga, *la nostra* (εἰσελθόντες εἰς τὴν συναγωγὴν τῆ ἡμετέρας), en dia de sabbath, s'assegueren» (13,14 D05).

3. La presència del grup «nosaltres» es fa ben palesa a partir de la ruptura de Pau amb Bernabé. Em fixaré tan sols en les escenes més rellevants. La primera aparició té lloc a Tròada, després que s'hagués aparegut a Pau en una visió durant la nit un cert macedoni que l'invitava a travessar cap a Macedònia (Europa). Segons el Còdex Beza és el grup «nosaltres» qui li interpreta la visió: «*Quan, doncs, es desvetllà, ens contà fil per randa la visió; i entenguérem que el Senyor ens havia cridat a evangelitzar els qui vivien a Macedònia*» (16,9-10 D05). El text alexandrí rebaixa la importància d'aquest grup: «Un cop ell (Pau) hagué vist la visió, immediatament vam tractar de sortir cap a Macedònia, convençuts que Déu ens havia cridat per anunciar-los la bona notícia.»

4. Un cop a Filips, «quan anàvem nosaltres al lloc d'oració, certa esclava que tenia un esperit endevinaire ens sortí a l'encontre ... havia seguit darrere de Pau i de nosaltres i es posà a cridar: “Aquests són els esclaus del Déu Altíssim, i ens estant anunciant la bona notícia del camí de salvació.”» Pau, molest per la insistència de la pitonissa, expulsà l'esperit endevinaire

(16,16-18). A partir d'aquest moment, el grup «nosaltres» desapareixerà per complet de l'escena.

5. No tornaran a presentar-se fins al moment en què Pau emprendreà decididament el viatge a Jerosòlima, i més en concret a Filips, en el moment de salpar cap a Tròada (20,6). Sorprèn que, en l'escena en què el jove Bonaventura (D05) / Tíquic (TA) va caure mort del tercer pis a mesura que Pau discutia més i més, tan sols siguin mencionats a l'inici: «El primer dia després del sabbath, estant nosaltres congregats amb el propòsit de partir el pa, Pau es posà a discutir amb ells...» (20,7) i que es tornin a mencionar a la fi de l'escena: «Pel que fa a nosaltres, davallarem a la nau i salparem cap a Assos...» (20,13).

6. Seguidament l'acompanyen fins a Milet (20,14-15), però no participen en absolut durant l'anomenat «discurs de llàgrimes» que Pau pronuncia davant els ancians de l'Església d'Efes que ha fet venir expressament a Milet.

7. Reapareixen en el moment de la partença acompanyant-lo fins a Tir, on participen activament en l'escena dels profetes que ja hem descrit més amunt<sup>8</sup> (21,1-6).

8. Un cop finalitzada la travessia per mar, l'acompanyen fins a Cesarea, on de nou tenen un paper rellevant en l'escena del profeta Àgab, que ja hem mencionat igualment.<sup>9</sup> Val la pena de transcriure el final de l'escena, on s'aprecien notables variants del Còdex Beza: «Però Pau ens increpà: "Què feu plorant i contorbant-me el cor? Jo, en efecte, no sols vull ser encadenat, sinó que fins i tot per morir a Jerusalem estic preparat per causa del nom del Senyor Jesús *el Messies!*" Com que ell no es deixava convèncer, ens vam assossegat després de repetir-nos *els uns als altres*: "Que es faci la voluntat de Déu!"» (21,8-14 D05).

9. Continuen amb ell la pujada a Jerosòlima. Després d'una breu estada a casa d'un tal Mnasó, xipriota, «partint d'allí vam arribar a Jerosòlima. Els germans ens van rebre joiosament. L'endemà es presentà Pau junt amb nosaltres davant Jaume...» (21,15-18). A partir d'aquest moment tornen a desaparèixer.

10. Quan s'acomplien els set dies de la purificació de Pau i dels quatre nazireus, l'entera ciutat se somogué. El Còdex Beza revela en un incís parentètic el motiu de l'aldarull: «És que havien vist prèviament Tròfim, l'efesi, a la ciutat juntament amb ell, a qui *nosaltres suposàvem* que Pau havia introduït en el Temple» (21,29 D05).

8. Vegeu *supra* B 9.

9. Vegeu *supra* C 1.

11. Durant el llarguíssim procés que Pau hagué d'afrontar entre Jerusalem i Cesarea (21,30-27,1) el grup «nosaltres» no és mencionat en absolut. Reapareixen, en canvi, en el moment de salpar cap a Roma: «Estant a punt de salpar, vam pujar en una nau adramitena...» (27,2). Durant la gran tempesta, l'estada a Malta i l'arribada a Roma no es mouran del seu costat.

12. Lluc els menciona per darrera vegada en arribar a Roma: «Quan vam arribar (entrar, TA) a Roma, *el centurió lliurà els presos al capità de la guàrdia*. A Pau, però, li fou permès de restar fora de la caserna, amb un soldat que el vigilava» (28,16, en cursiva l'afegitó del TO).

Pel cap baix, he comptabilitzat vint-i-nou escenes on Lluc remarca a Teòfil els successius obstacles i impediments que s'interposaren al llarg de la missió, les constants intervencions directes de Jesús i del seu Esperit i la presència/absència del grup «nosaltres». Són més que suficients perquè Teòfil s'adoni que no solament ell tingué grans dificultats per a acceptar la qualitat messiànica de Jesús, sinó que també Saule/Pau hagué de superar els repetits obstacles que havia posat en el camí del pla que Déu havia previst per a ell de cara a la missió als pagans. Les tradicions i la formació jueves que tant Teòfil com els deixebles de Jesús havien assimilat els impedièn de comprendre a fons l'abast universal del missatge de Jesús.

Josep RIUS-CAMPS  
Església de St. Pere de Reixac  
08110 Montcada i Reixac  
CATALONIA (Spain)

(acabat en data 04-01-2011)

## Summary

In the final part of the second volume of the 'Demonstration' that Luke wrote for the High Priest Theophilus (37-41ce) he set out three long apologies made by Paul to a) the people of Israel, b) the Roman governor Festus and c) the Jewish king Agrippa. As he read them, Theophilus could not fail to notice that Luke had twice indicated in the first volume that Jesus had advised his disciples against preparing their own apology before the courts and authorities. His conclusion would be that Paul had been forced to rely on this means of defence because he had ignored the warnings of the Holy Spirit not to go to Jerusalem but to make his way directly to Rome instead. In order to realign Paul's mission with the Spirit's goals, Luke makes use of three procedures: the placing of obstacles to prevent Paul from carrying out his own plans for the mission; the pres-

ence of a group of companions who were in tune with the Spirit and who attempted to show him the way he was meant to go; and the direct interventions of the Lord Jesus and of the Holy Spirit. Theophilus would thus be able to see how his own considerable difficulties in accepting the messianic nature of Jesus were shared by Saul/Paul who had to overcome the series of difficulties he himself set up along the path God had ordained for him in order to fulfil his mission to the Gentiles.